

**ความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนา
อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม***

**Knowledge and Attitudes of Youth about the Way of Life of Thai
Song Dam in Sapattana Subdistrict, Kamphaeng Saen District
Nakhon Pathom Province**

ทศพล สระทองยอด**

ดร.จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์***

ดร.อภิชาติ ใจอารีย์****

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ 2) ศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นที่มีเชื้อสายไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นมีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับทัศนคติต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ พบว่า วัยรุ่นมีทัศนคติต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ปัญหาเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ พบว่า จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ที่มีการเปิดรับค่านิยมจากต่างชาติ ไปถึงวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยทรงดำบางอย่างล้าสมัย จึงละเลยที่จะเรียนรู้ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติพบว่าแนวทางการส่งเสริมต้องเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา และครู วัฒนธรรม ควรสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกฝังจิตสำนึก โดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น

คำสำคัญ: ความรู้/ ทัศนคติ/ วิถีชีวิตไทยทรงดำ

*วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

**นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

***อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

****อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the youths' knowledge related to Thai Song Dam lifestyle, 2) the youths' attitudes related to Thai Song Dam lifestyle, and 3) the problems and recommendations related to Thai Song Dam lifestyle for promote knowledge and attitudes to youths. The samples were 300 youths of Thai Song Dam in Sapattana subdistrict Kamphaeng Saen district Nakhon Pathom province. The instrument was a questionnaire and focused group. The data analyzed by frequency, percentage, means, standard deviation and content analysis.

The results showed that: 1) the knowledge of majority related to Thai Song Dam lifestyle were moderate, 2) the attitudes of majority related to Thai Song Dam lifestyle were high, and 3) the problems related to knowledge and attitudes of youths in Thai Song Dam lifestyle found that the rapidly of social change and values caused by the youths neglect Thai Song Dam lifestyle, and the recommendations related to Thai Song Dam lifestyle for promote knowledge and attitudes to youths found that the promoting must make a beginning from families, communities, schools, and cultural teachers. Moreover, must be encouraged the youths to make more learn and aware about Thai Song Dam lifestyle by promote the youths' participation.

Keywords: knowledge/ attitudes/ the way of life of Thai Song Dam

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ส่วนหนึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อพยพมาจากประเทศใกล้เคียง ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้แก่ ชนชาติกะเหรี่ยง มอญ พม่า ไทยมุสลิม ไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ลาวพวน ลาวครั่ง และไทยยวน เป็นต้น (ณัฐวุฒิ ทองดอนเอ, 2550) ไทยทรงดำมีถิ่นฐานมาจากแคว้นสิบสองจุไทยในประเทศเวียดนาม ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยช่วงสมัยกรุงธนบุรี ต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (ที่ว่าการอำเภอกำแพงแสน, 2558) ไทยทรงดำจึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีถิ่นฐานอาศัยอยู่ในหลายจังหวัดของประเทศไทย เช่น จังหวัดเพชรบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร ชุมพร สุราษฎร์ธานี และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็เอกลักษณ์ของตนเอง อันได้แก่ ภาษาพูด ภาษาเขียน อาชีพ การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อดั้งเดิม (สุมิตร ปิติพัฒน์ และเสมอชัย พูลสุวรรณ, 2540)

เมื่อชาวไทยทรงดำได้เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ยังคงดำรงชีวิตตามแบบวิถีชีวิตไทยทรงดำเรื่อยมา ซึ่งดำเนินควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและมีการผสมผสานวิถีชีวิตตามแบบไทย วิถีชีวิตของไทยทรงดำหลายอย่างมีการปรับเปลี่ยนผสมผสาน บางอย่างเลือนหาย ตามการพัฒนาประเทศ ทั้งการสร้างทุน การผลิตแบบใหม่ ค่านิยมและความรู้ทางวิชาการที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการสกัดกั้นความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชน วิถีการดำเนินชีวิตจึงปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงไป (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544) แม้ว่าชาวไทยทรงดำจะยังคงพยายามอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ แต่ก็ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศเช่นเดียวกับคนไทย เช่น แต่เดิมของชาวไทยทรงดำทำนาปลูกข้าวเพื่อเก็บไว้ทำบุญให้กับบรรพบุรุษ ไม่ได้ปลูกเพื่อขายก็ได้เปลี่ยนจากเกษตรกรรมแบบยังชีพมาเป็นเพื่อการค้า (ณรงค์ อาจสมิติ, 2555) การประกอบอาชีพของชาวไทยทรงดำมีความหลากหลาย

เช่น รัฐบาล เอกชน เกษตรกรรม รับจ้าง และ อาชีพอิสระ วัฒนธรรม ประเพณี การละเล่นมีการปรับเปลี่ยนและเลื่อนหายไปกลายเป็นเพียงการแสดงและการสาธิต (ณรงค์ อาจสมิตติ, 2555) แต่ยังมีโครงการพูดภาษา ไช่งหรือคงสำเนียงไช่งไว้ซึ่งจะผสมด้วยภาษาไทย ส่วน ภาษาเขียนหรือภาษาไช่งแท้ ๆ นั้น มีอยู่ส่วนน้อยแทบจะ ไม่ค่อยได้ใช้เลยแต่จะใช้ภาษาไทยแทน ซึ่งคนรุ่นใหม่ไม่รู้จักและเขียนภาษาไช่งไม่เป็นแล้ว (ณัฐวุฒิ ทองดอนเอ, 2550)

นครปฐมเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีชาวไทยทรงดำมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่จำนวนมากกระจายอยู่ในอำเภอ เมือง กำแพงแสน ดอนตูม สามพราน และบางเลน โดยที่อำเภอกำแพงเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่โดยเฉพาะที่ตำบลสระพัฒนาซึ่งทั้งชุมชนเป็นคนไทยเชื้อสายไทยทรงดำเกือบทั้งหมด แต่เดิมมีวิถีชีวิตตามแบบไทยทรงดำเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลง มีการดำรงชีวิตที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ประกอบ มีการเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติ วิถีชีวิตแบบไทยทรงดำจึงเปลี่ยนแปลงไป จากการลงสำรวจพื้นที่พบว่า มีการทำน่าน้อยลงได้เปลี่ยนจากการปลูกข้าวมาเป็นการเลี้ยงกุ้ง บ้านเรือนแบบไทยทรงดำดั้งเดิมมักไม่ค่อยมีให้พบเห็น วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างเลื่อนหายหรือถูกปรับลดขั้นตอนลงไป การแต่งกายเป็นไปตามยุคสมัยสากล ไม่ค่อยได้สวมใส่เสื้อผ้าแบบไทยทรงดำในชีวิตประจำวัน อาหารพื้นเมืองไทยทรงดำยังคงมีแจ่ว ผักจู้บ ส่วนใหญ่รับประทานอาหารปัจจุบันที่สามารถหาซื้อได้ทั่วไป ส่วนภาษาไทยทรงดำนั้นมีการพูดภาษาไช่งหรือภาษาไทยออกเสียงสำเนียงไช่ง ภาษาเขียนหรืออักษรไช่งนั้นไม่ค่อยมีแล้วใช้เขียนภาษาไทยเป็นหลัก

นอกจากนี้ การดำรงชีวิตตามแบบไทยทรงดำในชุมชนยังพบเห็นว่า วัยรุ่นในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยพูดภาษาไทยทรงดำด้วยกัน เป็นเพียงผู้ใหญ่และผู้เฒ่าผู้แก่ที่พูดกันเป็นส่วนใหญ่ วัยรุ่นไม่ค่อยชอบกินอาหารไทยทรงดำ ไม่ค่อยสวมใส่ชุดไทยทรงดำหรือแต่งกายแบบไทยทรงดำ ซึ่งสามารถสะท้อนได้ว่าวิถีชีวิตไทยทรงดำกำลังถูกละเลยและเริ่มเลื่อนหายไปด้วย

กระแสการเปลี่ยนแปลง ค่านิยม การเปิดรับวัฒนธรรม โดยที่กระแสดังกล่าวส่งผลต่อการเรียนรู้และทัศนคติของวัยรุ่น แม้ว่าปัจจุบันในชุมชนนั้นมีศูนย์วัฒนธรรมไทยดำในโรงเรียนและทางโรงเรียนได้มีหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำให้นักเรียนได้เรียนรู้และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เช่น ให้ภูมิปัญญาชาวไทยทรงดำมาถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน แต่อาจไม่เพียงพอต่อการปลูกฝังความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำให้กับวัยรุ่นได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นที่มีต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำว่าวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำของตนเองอย่างไร และมีทัศนคติต่อวิถีชีวิตแบบไทยทรงดำอย่างไร และข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นจากชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นเพื่อให้วัยรุ่นได้มีส่วนร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยทรงดำ อีกทั้งยังเป็นการรักษาอัตลักษณ์มรดกทางสังคมของไทยทรงดำให้คงอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ของวัยรุ่นเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่เสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือ วัยรุ่นที่มีเชื้อสายไทยทรงดำอายุระหว่าง 11 - 25 ปี ที่อาศัยอยู่ในตำบลสะพาน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 1,105 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นที่มีเชื้อสายไทยทรงดำอายุระหว่าง 11 - 25 ปี อาศัยอยู่ในตำบลสะพาน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม จำนวน 300 คน คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน ตัวแทนวัยรุ่น จำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเจาะจงเลือกผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน ครู 1 คน ตัวแทนชุมชน 4 คน และตัวแทนวัยรุ่นชายและหญิง 2 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 1 ฉบับ ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ และรายได้ เป็นลักษณะให้เลือกตอบ จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ ซึ่งเป็นแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยคำถามด้าน 1) ประวัติความเป็นมา 2) ลักษณะบ้านเรือน 3) วัฒนธรรมประเพณี 4) การแต่งกาย 5) อาหาร และ 6) ภาษา โดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.815 ใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

ตอนที่ 3 ทักษะการที่มีต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ ซึ่งเป็นแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ จำนวน 50 ข้อ แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ประกอบด้วยเนื้อหา 1) ลักษณะบ้านเรือน 2) วัฒนธรรมประเพณี 3) การแต่งกาย 4) อาหาร และ 5) ภาษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.738 โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดให้เขียนตอบ ประกอบด้วยเนื้อหา 1) ลักษณะบ้านเรือน 2) วัฒนธรรมประเพณี 3) การแต่งกาย 4) อาหาร และ 5) ภาษา

โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมายของความรู้และทัศนคติดังนี้

ด้านความรู้

คะแนนเฉลี่ย 24.00 – 30.00 หมายความว่า ความรู้ระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 18.00 – 23.00 หมายความว่า ความรู้ระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 12.00 – 17.00 หมายความว่า ความรู้ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 6.00 – 11.00 หมายความว่า ความรู้ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 5.00 หมายความว่า ความรู้ระดับน้อยที่สุด

ด้านทัศนคติ

คะแนน 4.20 – 5.00 หมายความว่า มีทัศนคติที่ดีระดับมากที่สุด

คะแนน 3.40 – 4.19 หมายความว่า มีทัศนคติที่ดีระดับมาก

คะแนน 2.60 – 3.39 หมายความว่า มีทัศนคติที่ดีระดับปานกลาง

คะแนน 1.80 – 2.59 หมายความว่า มีทัศนคติที่ดีระดับน้อย

คะแนน 1.00 – 1.79 หมายความว่า มีทัศนคติที่ดีระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและความรู้ด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ทัศนคติด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความรู้และทัศนคติต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของวัยรุ่นชาวไทยทรงดำ

วัยรุ่นชาวไทยทรงดำตำบลสระพัฒนามากุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนที่เป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน

คิดเป็นร้อยละ 54.33 และ 45.67 มีเชื้อชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ ร่วมกับนับถือผีบรรพบุรุษ ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด อายุเฉลี่ย 14.49 ปี ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนและนักศึกษา โดยกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,785.80 บาท มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 2 – 5 คน

ระดับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำของวัยรุ่นชาวไทยทรงดำ

จากการวิจัย พบว่า วัยรุ่นชาวไทยทรงดำตำบลสระพัฒนามีความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนความรู้เฉลี่ยเท่ากับ 16.98 (S.D.= 4.961) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.60 ของคะแนนเต็ม 30 คะแนน คะแนนสูงสุด คือ 28 คะแนน และคะแนนต่ำสุด คือ 2 คะแนน

ตารางที่ 1 ระดับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำของวัยรุ่นชาวไทยทรงดำ

(n = 300)

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากที่สุด (24 – 30 คะแนน)	29	9.67
มาก (18 – 23 คะแนน)	119	39.67
ปานกลาง (12 – 17 คะแนน)	103	34.32
น้อย (6 – 11 คะแนน)	47	15.67
น้อยที่สุด (0 – 5 คะแนน)	2	0.67
$\bar{X} = 16.98$ คะแนน S.D. = 4.961 Minimum = 2 คะแนน Maximum = 28 คะแนน		

ทัศนคติต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ

จากการวิจัย พบว่า วัยรุ่นชาวไทยทรงดำ ตำบลสระพัฒนามีทัศนคติต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52, SD = 0.502$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับทัศนคติอยู่ในระดับมากมีจำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะบ้านเรือน ($\bar{X} = 3.65, SD = 0.521$) รองลงมา คือ ด้านประเพณี ($\bar{X} = 3.62, SD = 0.551$) ด้านภาษา ($\bar{X} = 3.52, SD = 0.645$) และด้านการแต่งกาย ($\bar{X} = 3.40, SD = 0.619$) ตามลำดับ ส่วนด้านอาหาร มีระดับทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39, SD = 0.667$)

ตารางที่ 2 ทักษะชีวิตต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ

(n = 300)

ทักษะชีวิตต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ	$\bar{X}$	SD	ระดับทักษะชีวิต
ด้านลักษณะบ้านเรือน	3.65	0.521	มาก
ด้านประเพณี	3.62	0.551	มาก
ด้านการแต่งกาย	3.40	0.619	มาก
ด้านอาหาร	3.39	0.667	ปานกลาง
ด้านภาษา	3.52	0.645	มาก
รวม	3.52	0.502	มาก

ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ

จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มเพื่อหาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำประกอบกับข้อมูลที่พบจากแบบสอบถาม ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ โดยพบว่า ปัญหาเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีการเปิดรับค่านิยมจากต่างชาติ ส่งผลให้วัยรุ่นและเยาวชนสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมต่างชาติ รวมไปถึงวัยรุ่นบางคนเห็นว่า วัฒนธรรมไทยทรงดำบางอย่างล้าสมัย เช่น การแต่งกายและภาษา จึงละเลยที่จะเรียนรู้ ประกอบกับปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เคเบิลทีวี ทำให้วัยรุ่นและเยาวชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมการเล่นแบบ ส่งผลให้วัยรุ่นและเยาวชนมีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป

“...สมัยนี้เทคโนโลยีการสื่อสารมันก้าวหน้ามาก ๆ นำเสนอวัฒนธรรมสมัยใหม่ทุกช่องทาง จนทำให้เยาวชนของเรา หันไปรับเอาวัฒนธรรมจากข้างนอกเข้ามา ทั้งการแต่งกาย ภาษา รูปแบบการดำเนินชีวิต...จริง ๆ แล้วพวกผู้ใหญ่อย่างเราก็คงละเลยที่จะปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยทรงดำให้กับเยาวชน...ต่อไปพวกเราคงต้องพยายามสนับสนุนให้เยาวชน

เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งในครัวเรือนเอง และชุมชนด้วย...”

“...สมัยนี้ไม่มีบ้านไทยทรงดำแบบดั้งเดิมแล้ว เลื่อนหายไปได้กว่า 40 ปี คนรุ่นใหม่เกิดไม่ทันจึงไม่รู้จักเห็นแต่ในรูปภาพ...จะต้องมีการบอกเล่าเรื่องราวบ้านไทยทรงดำภายในครอบครัวและจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จัดพิพิธภัณฑ์ให้ได้ศึกษาเรียนรู้...”

“...ยุคสมัยเปลี่ยนไป คนไม่ให้ความสนใจสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทยทรงดำ คนไม่ค่อยมาร่วมไม่รู้จักประเพณีบางอย่าง ขึ้นตอนบางอย่างถูกลดลงไป...เด็ก ๆ จะไม่ค่อยรู้จักขั้นตอนพิธีงานต่าง ๆ ว่ามีอะไรบ้าง ต้องทำอะไรบ้าง...”

“...ปัจจุบันวัยรุ่นส่วนใหญ่แต่งกายแบบสากล โดยเฉพาะนิยมแต่งกายแบบเกาหลี...ผู้เฒ่าผู้แก่จะใส่ชุดไทยทรงดำมากกว่า...ปัจจุบันประยุกต์เอาลายปักมาปักบนเสื้อผ้า กระเป๋า เพื่อบ่งบอกถึงไทยทรงดำ พ่อแม่จะต้องปลูกฝัง จะต้องบอกให้เห็นคุณค่า...”

“...วัยรุ่น เด็ก ๆ ไม่ค่อยชอบอาหารไทยทรงดำ กินไม่เป็น บางบ้านพาลูกกินแต่ลูกไม่ชอบกิน...เดี๋ยวนี้พ่อ แม่ ไม่ทำอาหารกินเอง จะซื้อแกงถุง อาหารบางอย่างหารับประทานได้ยาก เช่น เต้าผั...ที่บ้านต้องกินให้เห็นเป็นแบบอย่างและต้องชักชวนให้ลองกิน พ่อแม่จะต้องปลูกฝังพาให้กิน...”

“...บางคนไม่พูดไทยทรงดำ ไม่รู้จะพูดทำไมพูดไม่เป็น...เด็ก ๆ พ่อเข้าโรงเรียนจะไม่พูดไทยทรงดำ ทั้ง ๆ ที่ในห้องมีแต่คนไทยทรงดำ เวลาใครพูดในห้อง

เพื่อนจะหัวเราะ แต่กลับบ้านไปจะพูดไทยทรงดำกับที่บ้าน...ผู้ปกครองไม่เข้าใจไม่เห็นความจำเป็นว่าต้องให้ลูกเรียนภาษาไทยทรงดำ เรียนที่ใช้สอบดีกว่า...ที่บ้านต้องพูดเป็นแบบอย่างก่อน พ่อแม่ต้องปลูกฝัง แนะนำพาให้พูด สอนให้เห็นคุณค่า...โรงเรียนจัดสอนภาษาของชาวไทยทรงดำ ทำหนังสือภาพ คู่มือ ดึงดูดวัยรุ่น..."

เสียงสะท้อนจากตัวแทนชุมชนในเวทีระดมความคิด

ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำของวัยรุ่นที่วิเคราะห์เนื้อหาจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มและแบบสอบถามพบว่า การส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีต่อวิถีชีวิตไทยทรงดำของวัยรุ่นนั้น ต้องเริ่มจากครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และปลูกฝังความตระหนัก ทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำให้แก่วัยรุ่นและส่งเสริมให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ สืบสาน ในวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมไทยทรงดำ โดยมีข้อเสนอแนะแนวทางดังนี้

1. ด้านสถาบันครอบครัว

1.1 ครอบครัวควรให้ความใส่ใจ และปลูกฝังจิตสำนึกวิถีชีวิตไทยทรงดำ โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของไทยทรงดำอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่า ทำให้เกิดการยอมรับ

1.2 ควรปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง เช่น การใช้ภาษาไทยทรงดำในการสื่อสารภายในครอบครัว

1.3 สร้างการมีส่วนร่วมให้กับวัยรุ่นและเยาวชนภายในครอบครัว เช่น ในพิธีเสนเรือน ควรให้วัยรุ่นและเยาวชน เข้ามามีบทบาทในพิธี

2. ด้านชุมชน

2.1 สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญ ในการดูแลรักษาวิถีชีวิตไทยทรงดำ ให้ดำรงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

2.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวกับไทยทรงดำ เช่น ประเพณี อินกอนฟ้อนแคนในช่วงวันสงกรานต์ เพื่อให้วัยรุ่นและเยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชน

2.3 ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยทรงดำกับชุมชนใกล้เคียงโดยการใช้ศิลปวัฒนธรรม เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์

2.4 การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น การเปิดเพลงไทยทรงดำในตอนเช้า การจัดทำปฏิทินไทยทรงดำ

3. ด้านสถานศึกษา

3.1 จัดการเรียน การสอน เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ เช่น ประวัติความเป็นมา ภาษา อาหาร ประเพณี และการแต่งกาย

3.2 จัดทำสื่อการเรียน การสอน ที่น่าสนใจและเข้าใจง่ายเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำ เช่น สื่อวีดิทัศน์แบบการ์ตูน ป้ายประชาสัมพันธ์ คู่มือ รวมถึงจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ผลงานให้กับวัยรุ่นและเยาวชน

3.3 จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อรวบรวมประวัติความเป็นมาของไทยทรงดำ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

3.4 โรงเรียนและชุมชนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกันในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำให้แก่นักเรียนและเยาวชนในชุมชน เช่น การเชิญบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาไทยทรงดำในชุมชนมาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง

3.5 พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนและบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก รวมทั้งจัดกิจกรรมเกี่ยวกับไทยทรงดำอย่างต่อเนื่อง

3.6 ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำในโรงเรียนควรจัดกิจกรรมในลักษณะแสดงการสาธิต เช่น แสดงหัตถกรรม ประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียน เยาวชน และคนในชุมชนได้เรียนรู้และทราบถึงรายละเอียดและขั้นตอนต่างๆ

4. ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทรงดำ

4.1 องค์กรการบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมภายในชุมชน

โดยเข้าไปเป็นแบบอย่างในการทำกิจกรรม รวมถึงประสานความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนกับวัยรุ่นและเยาวชน

4.2 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม องค์การบริหารส่วนตำบล ควรส่งเสริมส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับไทยทรงดำ เช่น การสอนภาษา การสอนวัฒนธรรม สอนเพลงไทยทรงดำ

อภิปรายผล

ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยทรงดำของวัยรุ่นชาวไทยทรงดำ พบว่า วัยรุ่นชาวไทยทรงดำมีความรู้โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่ในประเทศไทยจึงรับเอาวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้วัฒนธรรมบางอย่างถูกผสมผสานไปกับวัฒนธรรมไทย แต่บางครอบครัวก็ยังคงวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะประเพณีเกี่ยวกับการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลา 10 ปี มานี้คนในชุมชนและชุมชนชาวไทยทรงดำที่กระจายอยู่ทั่วประเทศได้พยายามร่วมกันรื้อฟื้นประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกี่ยวกับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมโดยที่วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งได้ถูกนำไปใช้ในอีกสังคมหนึ่ง ซึ่งลักษณะการแพร่กระจายเป็นไปได้ทุกทิศทาง แต่จะกระจายได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นกับการยอมรับสิ่งใหม่ของสังคมที่ถูกแพร่กระจายเข้าไป และขึ้นกับความรู้พื้นฐานดั้งเดิมของสังคม นอกจากนี้การรับวัฒนธรรมของผู้คนมาใช้เปรียบเสมือนการขยี้มมา เมื่อเวลาผ่านไปวัฒนธรรมบางอย่างไม่เป็นที่ต้องการวัฒนธรรมนั้นจะสูญหายไปเอง (ชลธิชา ศาลีคุปต์, 2541) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุทธศิลป์ ชุมณี (2552) ที่ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของชาวเชียงแสนในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมโลก

ที่เปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งการแต่งกาย ค่านิยม และการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติไม่ว่าจะเป็น ในด้านต่างๆ เข้ามาประยุกต์กับตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับการรับรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเองไม่สูงนัก

ทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ พบว่า วัยรุ่นชาวไทยทรงดำมีทัศนคติต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวไทยทรงดำตำบลสระสี่มุม เริ่มมีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของตนเอง ทั้งระดับครัวเรือน ระดับชุมชน และเครือข่ายชาวไทยทรงดำทั่วประเทศ โดยให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของเยาวชนมากขึ้น ให้เยาวชนเข้ามาบทบาทในกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้ปกครองและผู้ใหญ่ในชุมชน การมอบหมายให้ทำพิธีกรรมเลี้ยงผี การแต่งกายมาต้อนรับคณะศึกษาดูงาน การแสดง อินทกอนฟ้อนแคน เป็นต้น ซึ่งการกระทำเหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนในชุมชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมอันดีงามของตนเอง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ อุดุลย์ จาตุรงค์กุล และ ดลยา จาตุรงค์กุล (2550) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดจากการก่อตัวของแหล่งอิทธิพล ได้แก่ เพื่อน ครูบาอาจารย์ บิดามารดา ญาติ เพื่อนร่วมงาน และ แหล่งต่างๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑิตมา พุทธบุชา และจรัสพิมพ์ วังเย็น (2556) ที่ศึกษาเรื่อง การออกแบบและพัฒนาเสื้อผ้าจากการทอผ้าพื้นเมืองชาวไทยทรงดำอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ชาวไทยทรงดำอำเภอเขาย้อยที่ทัศนคติต่อผ้าทอไทยทรงดำในระดับมาก ทั้งนี้เพราะมีรูปแบบและลวดลายที่แสดงเอกลักษณ์และความเชื่อของชุมชน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ พบว่าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เช่น บ้านเรือนพิธีกรรม เป็นต้น จนส่งผลวัยรุ่นบางคนเห็นว่าวัฒนธรรมไทยทรงดำบางอย่างล้าสมัย จึงละเลยที่จะเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการการศึกษาของรัชนี คุ่มสวัสดิ์ (2554)

ที่ศึกษาวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองชุมพล อำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำเกิดจากกระบวนการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้ชาวไทยทรงดำต้องมีการปรับรูปแบบวิถีชีวิตโดยประยุกต์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นให้เข้ากับวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมความรู้ และทัศนคติ พบว่า การส่งเสริมความรู้และทัศนคติต้องทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัว ชุมชน สถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยควรสร้างความรู้ความเข้าใจ และปลูกฝังจิตสำนึก ทัศนคติที่ดีต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ และส่งเสริมให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเฉพาะกาลเล่นที่แสดงถึงวิถีชีวิตชุมชน คือ อินทอนพ็อนแคน จากการศึกษาของ การุณย์ ด้านประดิษฐ์ (2557) พบว่า การขับร้องและบรรเลง ใช้เพลงพื้น และเพลงเข็ง เนื้อหาขอคำร้อง กล่าวถึง การไหว้บรรพบุรุษแทนการขอพร การสู้ขวัญ คำสอนที่แฝงแง่คิด การเป่าปี่เสนา พิธีกรรม คติความเชื่อเกี่ยวกับชาวไทยทรงดำ ตั้งแต่ครั้งอยู่สืบสองปีนนา ด้านส่งเสริมความสนุกสนาน คือ แคน เครื่องดนตรีที่ติดตัวมาตั้งแต่สืบสองปีนนา เป่าลายสุดสะแนน และลายอื่นๆ และสอดคล้องกับการศึกษาของ งามนิจ กุลกัน (2556) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม

ท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยเสนอแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นประจำทุกปีโดยร่วมมือของชุมชน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ การประชาสัมพันธ์ได้แก่ อินเทอร์เน็ต รถประกาศ ป้ายประกาศ หนังสือ จดหมาย ใบปลิว อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำในพื้นที่ที่มีชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับและพัฒนาแนวทางการส่งเสริมความรู้และทัศนคติที่ดีของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็นการสืบสานอนุรักษ์วิถีชีวิตชาวไทยทรงดำสืบต่อไป
2. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ อย่างไร เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดทำแผนการส่งเสริมความรู้และทัศนคติของวัยรุ่นต่อวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ และการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำ ในแต่ละด้านด้วย

เอกสารอ้างอิง

- การุณย์ ด่านประดิษฐ์. (2557). ดนตรีในวิถีชีวิตของไทยทรงดำ บ้านห้วยซุกบัว ตำบลสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(2), 1385-1398.
- งามนิจ กุลกัน. (2556). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 14(25), 18-30.
- ชลธิชา ศาลิคุปต์. (2554). *เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาการบริหารธุรกิจไทยในกระแสโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- จิตติมา พุทธบูชา และจรัสพิมพ์ วังเย็น. (2556). การออกแบบและพัฒนาเสื้อผ้าจากการทอผ้าพื้นเมืองชาวไทยทรงดำอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ที่ว่าการอำเภอกำแพงแสน. (2558). *ข้อมูลพื้นฐานอำเภอกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. นครปฐม: ที่ว่าการอำเภอกำแพงแสน.
- ณรงค์ อาจสมิตติ. (2555). รัชชาติชาติพันธุ์ และอัตลักษณ์ไทดำ. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 31(2).
- ณัฐวุฒิ ทองดอนเอ. (2550). *เอกสารประกอบการเรียนการสอน “ไทยทรงดำ”*. นครปฐม: โรงเรียนวัดสระสี่มุม.
- ยุทธศิลป์ ชุมณี. (2552). *อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. http://research.crru.ac.th/RDI_FILE/520007/Article.pdf. วันที่ 20 มิ.ย. 2559.
- รัชนี คุ่มสวัสดิ์. (2554). *วิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำในเขตตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุมิตร ปิติพัฒน์ และเสมอชัย พูลสุวรรณ. (2540). *ลาวโซ่ง : พลวัตของระบบวัฒนธรรมในรอบสองศตวรรษ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุล และดลยา จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *โลกภิวัตน์กับวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน.